

اصول الاستنباط دانشگاهی

ترجمه و تبیین

اصول الاستنباط

علامه حائری

محمد رضا شب خیز

سرشناسه	: شب‌خیز، محمدرضا،
عنوان و نام پدیدآور	: اصول الاستنباط دانشگاهی ترجمه و تبیین اصول الاستنباط علامه حیدری
مشخصات نشر	: تهران: کتاب آوا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۱۲۸-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیهای مختصر
یادداشت	: فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
یادداشت	: کتابنامه.
شناسه افزوده	: چراغی، علی، ویراستار
شماره کتاب مجلس ملی	: ۳۷۹۱۳۱۱

اصول الاستنباط دانشگاهی

ترجمه و تبیین اصول الاستنباط علامه حیدری

مؤلف	محمدرضا شب‌خیز
ویراستار	علی چراغی (رستاخیز)
ناشر	کتاب آوا
صفحه آراء	سیده نجمه موسوی فرد
لیتوگرافی	طیف‌نگار
چاپ و صحافی	طیف‌نگار
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۵
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۱۸۰۰۰ ریال
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۱۲۸-۴

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن‌بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه ۲، واحد ۴
شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | دورنگار: ۶۶۴۶۱۱۵۸

avabook_kazemi@yahoo.com فروشگاه اینترنتی: www.avabook.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد اسلامی، جنب دادگستری
تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است.
هرگونه کپی‌برداری و تهیه جزوه از متن کتاب، استفاده از طرح روی جلد و عنوان کتاب جرم است و متخلفان طبق قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا وَحَبِيبِ قُلُوبِنَا أَبِی الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ ﷺ
وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْمُعْصومِينَ وَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

خداوند بزرگ را سپاس گزارم که بر این بنده کوچک خویش منت نهاد؛ و مرا موفق به تألیف اثری دیگر در زمینه علم شریف اصول فقه، قرار داد.

برخی از دانشجویان، درس اصول فقه را درسی دشوار و دیرپای قلمداد می کنند؛ چرا؟
درس اصول فقه، از جمله درس هایی است که هم طلاب حوزه های علمیه؛ و هم دانشجویان رشته هایی مانند «حقوق» و «اسلام و حقوق» با آن سر و کار دارند. طلاب حوزه های علمیه، تحصیل این علم را از سال چهارم حوزی حریز آغاز می کنند؛ اما پیش از آن، درس هایی را فرا می گیرند که پاره ای از آنها، مقدمه یادگیری درس اصول فقه می باشند. متأسفانه دانشجویان، این دروس مقدماتی را در برنامه تحصیلی خود ندارند؛ و مستقیماً و بدون یادگیری این دروس مقدماتی، به مطالعه درس اصول فقه می پردازند. این مسئله، مسئله مهمی است که دلایلی است که دانشجویان، هنگام پرداختن به مطالعه درس اصول فقه، با مشکلات زیادی در فهم و یادگیری این درس مواجه می شوند.

با این توضیح، هنگامی که از استادان این علم، کتابی برای طلاب حوزه های علمیه در درس اصول فقه می نویسند، مباحث کتاب را با این دید می نویسند که مخاطب نویسنده، طلبه ای است که در سه سال نخست حوزه، با مقدمات این درس آشنا شده؛ و لازم نیست مطالبی در کتابش بیاورد که طلاب در سه سال اول حوزه با آن مطالب آشنا شده اند. البته به آثاری که برای طلاب به این سبک تألیف شده، کتاب «اصول الاستنباط»، به قلم علامه خراسانی است. وی این کتاب را برای طلابی تألیف کرده، که با مباحث مقدماتی درس اصول فقه، آشنایی دارند؛ و در نتیجه در این کتاب، از ذکر این مباحث مقدماتی، خودداری کرده است.

حال اگر دانشجویان به مطالعه کتاب «اصول الاستنباط» بپردازند، به دلیل عدم آشنایی با مباحث مقدماتی یاد شده، فهم و یادگیری مباحث این کتاب را دشوار یابند؛ اما واقعیت آن است که، درس اصول فقه، درس دشواری نیست و با اقدامات مناسب و دقیق در نگارش آثار این حوزه، می توان فهم مباحث این علم را تسهیل کرد.

این مشکل در این کتاب چگونه برطرف شده است؟

برای برطرف کردن این مشکل، در تألیف این کتاب، همواره این مسئله را در نظر داشتم که مخاطبان کتاب، دانشجویانی هستند که، مباحث مقدماتی این درس را، که قبل از تدریس درس اصول فقه در حوزه‌های علمیه آموزش داده می‌شود، فرا نگرفته‌اند؛ و در نتیجه، راه حل را در آن دیدم که، این مباحث مقدماتی را، به صورت خلاصه و مفید، در کتاب حاضر بیان کنم. به این صورت که؛ برخی از این مباحث مقدماتی، در ابتدای کتاب حاضر، با عنوان «مقدمات یادگیری صحیح کتاب اصول الاستنباط علامه حیدری» بیان شده‌اند؛ اما عمده این مباحث مقدماتی، در متن کتاب و در مباحث مرتبط، بیان شده‌اند.

از دیگر مشکلات دانشجویانی که کتاب‌های اصول فقه را مطالعه می‌کنند، بیان سنگین این آثار؛ و وجه عبارات و اصطلاحات ناآشنا در این کتب است؛ که در این کتاب، سعی بر آن بوده که همه مطالب، به ساده‌ترین شکل ممکن بیان شوند؛ و عبارات و اصطلاحات یاد شده، به ساده‌ترین بیان، بررس شوند.

برای دانشجویان، در حوزه علم اصول، کتاب‌های زیادی نوشته نشده است؛ بلکه، اکثر این کتاب‌ها، مخاطبان حوزوی داشته‌اند؛ با این، دانشجویان با منابع اصلی اصولی، آشنایی زیادی ندارند، به همین دلیل، سعی کرده‌ام در این کتاب، بهترین و مناسب‌ترین منابع را برای دانشجویانی که قصد تحقیق و مطالعه بیشتر در این زمینه دارند، ذکر کنم؛ به این شکل که، در هر مبحث، سعی کرده‌ام که جامع‌ترین منابع اصولی، سیدان و اهل سنت را ذکر کنم.

در کتب اصولی، مرسوم است که برای توضیح مباحث، از مثال‌های عرفی و غیرحقیقی استفاده گردد؛ اما این روش را، روش مناسبی نمی‌دانم؛ چراکه، استفاده از این نوع مثال‌ها، نه تنها موجب یادگیری درس اصول فقه نمی‌گردد؛ بلکه بی‌علاقگی دانشجویان و طلاب را نسبت به این درس در پی دارد. از این رو، برای آموزش تمام مباحث کتاب، در مثال‌های حقیقی و کاربردی استفاده کرده‌ام.

تفاوت مثال‌های ذکر شده در این کتاب با کتاب «اصول فقه دانشگاهی» که پیش از این، از همین قلم انتشار یافته در این است که، اکثر مثال‌های این کتاب، مثال‌هایی فقهی است؛ چراکه مخاطبان کتاب «اصول الاستنباط»، دانشجویانی‌اند که در امتحانات دانشگاه و آزمون‌هایی همچون آزمون قضاوت و کارشناسی ارشد، باید با مثال‌های فقهی آشنا باشند؛ لیکن، مخاطبان کتاب «اصول فقه دانشگاهی»، دانشجویانی هستند که در امتحانات دانشگاه و آزمون‌هایی همچون آزمون وکالت، بیشتر با مثال‌های حقوقی، سر و کار دارند.

برای اینکه کتابی مورد پسند دانشجویان واقع گردد؛ یکی از مهم‌ترین اقدامات مؤلف این است که، همه مطالب کتابش را قبل از چاپ، در اختیار دانشجویان مختلف قرار دهد، تا مطالب کتاب را از هر جهت بررسی کنند. به این جهت، مطالب کتاب حاضر را در اختیار دانشجویان قرار دادم و هر گاه به نظر می‌رسید که مطلب یا مبحثی برای دانشجویان دشوار یا مشکل است، آن مطلب یا مبحث را مجدداً بررسی کردم؛ و با بیانی ساده‌تر، تشریح کردم.

در پایان بر خود لازم می‌دانم که از همه دانشجویان و اساتید بزرگواری که بنده را در تألیف این اثر همراهی کردند؛ و نیز از همه مسئولین محترم انتشارات کتاب آوا که طبع این اثر را بر عهده دارنا صمیمانه سپاس‌گذاری کنم.

محمد رضا شب‌خیز

شهر مقدس قم

www.ketab.ir

فهرست مطالب

مباحث مقدماتی

۲۴	 مقدمات یادگیری صحیح کتاب اصول الاستنباط علامه حیدری
۲۴	 مقدمه اول: ادله اربعه
۳۴	 مقدمه دوم: اصول عملیه
۳۴	 مقدمه سوم: ادله اجتهادی، ادله فقاهتی
۳۵	 مقدمه چهارم: حکم واقعی و حکم الظاهر

بخش اول: کلیات

۳۹	 تعریف اصول فقه
۴۱	 هدف از مطالعه علم اصول فقه
۴۱	 موضوع علم اصول فقه
۴۴	 تمایز علوم از یکدیگر
۴۵	 مسائل علم اصول فقه

بخش دوم: مباحث الفاظ

۴۷	 فصل اول: وضع الفاظ
۴۸	 وضع
۴۹	 ارکان وضع
۵۰	 اقسام وضع
۵۰	 وضع تعین (وضع تخصیصی)
۵۱	 وضع تعینی (وضع تخصیصی)

۵۲	واضع الفاظ کیست؟
۵۳	دلالت
۵۳	حالات دلالت لفظ بر معنا
۵۳	نص
۵۴	ظاهر
۵۴	مؤول
۵۵	مُجمل
۵۵	محکم و متشابه
۵۶	اقسام دلالت لفظ بر معنا
۵۶	دلالت مطابقتی
۵۶	دلالت تضمنی
۵۷	دلالت التزامی
۵۸	حقیقت و مجاز
۶۱	شرایط صحت استعمال مجاز
۶۲	علاقه‌های مجاز
۶۲	علاقه محلیه
۶۲	علاقه آلیه
۶۳	علاقه کل و جزء
۶۳	علاقه ماکان
۶۵	علائم حقیقت و مجاز
۶۵	تصریح واضح
۶۶	تبادر و عدم تبادر
۶۶	اطراد و عدم اطراد
۶۷	صحت سلب و عدم صحت سلب
۶۸	حقیقت شرعی
۷۰	آیا «حقیقت شرعی» وجود دارد یا «حقیقت متشرعه»؟
۷۰	نحوه تشکیل حقیقت شرعی
۷۱	اصول لفظی
۷۲	أصالة الحقيقة
۷۳	أصالة العموم
۷۴	أصالة الاطلاق

۷۸	أصالت عدم التقدير.....
۷۹	أصالة الظهور.....
۸۰	مهم ترین دلیل حُجَّتِ اصول لفظی.....
۸۱	صحيح و أعم.....
۸۴	ثمره بحث «صحيح و أعم».....
۸۵	دلایل صحیحی‌ها برای توجیه نظرشان.....
۸۷	دلایل اعمی‌ها برای توجیه نظرشان.....
۸۹	اقسام لفظ.....
۸۹	تقسیم اول از لفظ.....
۸۹	مترادف.....
۹۰	متباین.....
۹۰	مُختص.....
۹۱	مشترك لفظی (لفظ مشترك).....
۹۱	مشترك معنوی.....
۹۲	تقسیم دوم از لفظ.....
۹۲	لفظ کلی.....
۹۲	لفظ جزئی.....
۹۳	اقسام قرینه.....
۹۴	استعمال لفظ در بیش از یک معنا.....
۹۷	مشتق.....
۹۷	مشتق در علم نحو.....
۹۷	مشتق در علم اصول فقه.....
۹۸	رابطه «مشتق در علم اصول فقه» و «مشتق در علم نحو».....
۹۸	حالات استعمال لفظ مشتق.....
۹۹	فایده بحث مُشتق.....

۱۰۲	فصل دوم: أوامر.....
۱۰۲	روش‌های امر کردن.....
۱۰۲	اولین روش امر کردن.....
۱۰۳	دومین روش امر کردن.....
۱۰۳	نکاتی در مورد ماده امر.....

۱۰۴.....	ارکان امر.....
۱۰۵.....	اقسام طلب.....
۱۰۷.....	نکاتی در مورد صیغه امر.....
۱۰۹.....	استعمال مجازی صیغه امر.....
۱۱۰.....	مرة و تکرار.....
۱۱۱.....	فور و تراخی.....
۱۱۳.....	اقسام افعال مکلف.....
۱۱۴.....	اقسام واجب.....
۱۱۴.....	واجب عینی و واجب کفایی.....
۱۱۵.....	واجب تعیینی و واجب تخییری.....
۱۱۵.....	واجب موسع و واجب مضیق.....
۱۱۶.....	واجب نفسی و واجب فیزی.....
۱۱۶.....	واجب شرعی و واجب عقلی.....
۱۱۶.....	واجب مطلق و واجب مشروط.....
۱۱۷.....	واجب تعبدی و واجب توطائی.....
۱۱۸.....	قاعده جمع واجبات.....
۱۱۸.....	مبحث مقدمه واجب.....
۱۱۸.....	مقدمه و ذی المقدمه.....
۱۱۸.....	اقسام مقدمه.....
۱۱۸.....	مقدمه داخلی.....
۱۱۸.....	مقدمه خارجی.....
۱۱۸.....	مقدمه علت تامه (مقدمه سبب).....
۱۱۹.....	مقدمه شرط.....
۱۲۰.....	مسئله مقدمه واجب.....
۱۲۳.....	مسئله ضد.....
۱۲۴.....	ثمره بحث ضد.....
۱۲۶.....	آیا امر کردن کاری به مأمور، با آگاهی از فقدان شرط مأموریه جایز است؟.....
۱۲۸.....	نسخ وجوب.....
۱۲۹.....	واجب تخییری.....
۱۳۰.....	چگونگی ماهیت واجب تخییری.....
۱۳۰.....	واجب موسع.....
۱۳۰.....	چگونگی ماهیت واجب موسع.....

۱۳۳	فصل سوّم: نواهی
۱۳۳	روش‌های نهی کردن
۱۳۳	اولّین روش نهی کردن
۱۳۴	دوّمین روش نهی کردن
۱۳۴	توضیحاتی در مورد مادّة نهی
۱۳۵	ارکان نهی
۱۳۵	اقسام طلب
۱۳۸	توضیحاتی در مورد صغّه نهی
۱۳۹	از اطلاق صغّه نهی، «حرمت» به ذهن متبادر می‌شود
۱۳۹	منظور از نهی، «کفّ نفس» است یا «صرف ترک»؟
۱۴۰	مرّة و تکرار
۱۴۳	اجتماع امر و نهی
۱۴۵	ادله امتناعیون
۱۴۵	ادله اجتماعیون
۱۴۶	نهی از عبادات و معاملات
۱۴۶	نهی از عبادات
۱۴۷	نهی از معاملات
۱۴۹	فصل چهارم: مفهوم و منطوق
۱۴۹	مفهوم و منطوق
۱۵۰	اقسام مفهوم
۱۵۵	مفهوم موافق
۱۵۷	مفهوم مخالف
۱۵۸	لحن الخطاب و دلیل الخطاب
۱۵۹	اقسام مفهوم مخالف
۱۵۹	مفهوم شرط
۱۶۵	مفهوم وصف
۱۷۰	مفهوم غایت

۱۷۵	فصل پنجم: عام و خاص
۱۷۵	عام و خاص
۱۷۶	الفاظ عام
۱۷۶	نکره در سیاق نهی یا نفی، علامت عام است
۱۷۷	عام و خاص، نسبی هستند
۱۷۸	اقسام عام
۱۷۸	عام مجموعی
۱۷۹	عام افرادی (عام استغراقی)
۱۸۰	عام بدلی
۱۸۱	تخصیص
۱۸۲	انکار وجود الفاظ عموم
۱۸۲	ادله منکرین الفاظ عموم
۱۸۳	هماهنگی عموم و خصوص (ماهنگی عام و خاص)
۱۸۴	انواع مخصّص
۱۸۴	قسم اول از انواع مخصّص
۱۸۴	مخصّص متصل (جسبیده)
۱۸۴	مخصّص منفصل (جدا)
۱۸۵	انواع مخصّص متصل
۱۸۵	مخصّص متصل استثناء
۱۸۵	مخصّص متصل صفت
۱۸۶	مخصّص متصل شرط
۱۸۶	مخصّص متصل غایت
۱۸۷	قسم دوم از انواع مخصّص
۱۸۷	مخصّص لفظی
۱۸۷	مخصّص غیر لفظی (أَلْبَنِي)
۱۸۸	قسم سوم از انواع مخصّص
۱۹۲	مخصّص مبین
۱۹۲	مخصّص مُجْمَل
۱۹۶	سرایت اجمال از مخصّص مُجْمَل به عام
۲۰۰	آیا عام پس از تخصیص مجاز می‌شود؟
۲۰۱	آیا عام پس از تخصیص حُجَّت است؟

۲۰۲	تخصیص اکثر.....
۲۰۳	عمل به عام قبل از جست و جوی مخصّص.....
۲۰۵	وقوع ضمیر پس از عام.....
۲۰۶	آیا مفهوم می تواند عام را تخصیص بزند؟.....
۲۰۸	تخصیص «مفهوم عام» با «منطوق خاص».....
۲۰۸	آمدن یک مخصّص بعد از چند جمله (آمدن یک مخصّص بعد از چند عام).....
۲۱۱	تخصیص کتاب (تخصیص قرآن).....

۲۱۲	فصل ششم: مُنْطِق و مُقَيَّد.....
۲۱۲	مطلق و مقید.....
۲۱۳	اطلاق و تقید نسبی.....
۲۱۳	اطلاق و تقید، متلازم یکدیگرند.....
۲۱۵	مقدمات حکمت.....
۲۱۵	نبودن قرینه و نشانه تقید.....
۲۱۶	امکان تقید وجود داشته باشد.....
۲۱۶	متکلم در مقام بیان باشد.....
۲۱۸	نبودن قدر مُتَقَيِّن در مقام مخاطب (گفت و گو).....
۲۱۹	نبودن انصراف به جهت کثرت استعمال.....
۲۲۲	اجتماع مطلق و مقید.....
۲۲۳	اجتماع مطلق و مقید در مُسْتَحْبَات.....
۲۲۴	نحوه دلالت اطلاق در الفاظ مطلق.....

۲۲۵	فصل هفتم: مُجْمَل و مُبَيَّن.....
۲۲۵	تعریف مُبَيَّن.....
۲۲۶	تعریف مُجْمَل.....
۲۲۶	تأخیر بیان.....
۲۲۷	انواع تأخیر بیان.....

بخش سوّم: «قطع»، «ظن» و «شک»

فصل اوّل: کلیّات ۲۳۰

فصل دوّم: قطع ۲۳۲

۲۳۲ قطع ذاتاً و خودبه‌خود حُجّت است

۲۳۳ آیا شارع می‌تواند جلوی حُجّیت قطع را بگیرد؟

۲۳۴ «قطع به حکم» و «قطع به موضوع»

۲۳۵ تجرّی

۲۳۶ آیا قطع مطلقاً حُجّت است؟

۲۳۸ اقسام قطع

۲۳۸ قطع قطعاً

۲۳۸ حُجّیت قطع قطعاً

۲۳۹ علم اجمالی

۲۴۲ مجزّی بودن علم اجمالی

فصل سوّم: ظن ۲۴۴

۲۴۴ امکان تعبد به ظن

۲۴۵ آیا ظن حُجّت است؟

۲۴۶ اقسام ظن

۲۴۶ ظواهر الفاظ

۲۴۷ حُجّیت ظاهر الفاظ سنت

۲۴۷ حُجّیت ظاهر الفاظ قرآن

۲۴۷ دلایل اخباریون برای عدم حُجّیت ظواهر الفاظ قرآن

۲۴۹ دلایل اصولیون برای حُجّیت ظواهر الفاظ قرآن

۲۴۹ قول لغوی

۲۵۱ حُجّیت قول لغوی

۲۵۳ اجماع منقول

۲۵۷	خبر واحد
۲۵۸	حدیث (خبر / روایت)
۲۵۹	اقسام حدیث از نظر تعداد راویان
۲۶۰	حدیث متواتر (خبر متواتر / روایت متواتر)
۲۶۰	حدیث واحد (خبر واحد / روایت واحد)
۲۶۱	حُجَّت خبر متواتر
۲۶۱	حُجَّت خبر واحد
۲۶۱	ادله عدم حُجَّت خبر واحد
۲۶۳	ادله حُجَّت خبر واحد
۲۶۶	اقسام خبر واحد
۲۶۷	ظن مطلق

۲۶۹	فصل چهارم: شک
۲۶۹	شک
۲۷۱	«آماره» و «أصل»
۲۷۱	تفاوت آماره و أصل

بخش چهارم: اصول عملیه

۲۷۳	فصل اول: کلیات
۲۷۳	اقسام اصول عملیه
۲۷۳	علت رجوع به اصول عملیه
۲۷۴	علم اجمالی و شک بدوی
۲۷۵	شبهه حکمیه
۲۷۵	شبهه موضوعیه
۲۷۵	«شبهه حکمیه وجوبیه» و «شبهه حکمیه تحریمیه»
۲۷۶	شک در مکلفانه
۲۷۷	«متباینین» و «أقل و اکثر»
۲۷۹	«متباینین محصوره» و «متباینین غیر محصوره»
۲۸۰	«أقل و اکثر استقلالی» و «أقل و اکثر ارتباطی»
۲۸۲	دوران بین محذورین

فصل دوم: اصل برائت ۲۸۳

۲۸۳	حالات اجرای اصل برائت
۳۰۰	اقسام اصل برائت
۳۰۰	اعمال مستحبی که، روایت ضعیفی برای مستحب بودن آنها وجود دارد
۳۰۰	شرط اجرای اصل برائت
۳۰۱	حُسن غُمومی احتیاط
۳۰۱	ادله برائت در شبهات موضوعیه

فصل سوه اصل تخییر ۳۰۲

۳۰۲	حالات اجراء اصل تخییر
۳۰۳	دوران بین محذورین
۳۰۳	نام‌های دیگر «دوران بین محذورین»
۳۰۴	تخییر عقلی و تخییر شرعی
۳۰۹	اقسام دوران بین محذورین
۳۰۹	«تخییر بدوی» و «تخییر استمراری»

فصل چهارم: اصل احتیاط ۳۱۱

۳۱۱	اصل احتیاط
۳۱۱	حالات اجرای اصل احتیاط
۳۱۸	نکات مبحث اصل احتیاط
۳۱۹	حالتی که اطراف علم اجمالی، از «چند حقیقت» باشد
۳۲۱	تجربّی در اطراف علم اجمالی
۳۲۲	حکم مُلاقی با بعضی از اطراف علم اجمالی
۳۲۳	إِضْطْرّار به استفاده از برخی از اطراف علم اجمالی
۳۲۵	حکم علم اجمالی در اُمور تدریجی
۳۲۶	معنا و مفهوم شبهه غیرمحصوره
۳۲۷	قاعده میسور
۳۲۸	مُسْتَنْدات قاعده میسور
۳۲۸	شرط اجرای اصل برائت
۳۳۰	شرط اجرای اصل احتیاط
۳۳۰	عمل بدون فَحْصِ جاهل

۳۳۱	فصل پنجم: اصل استصحاب
۳۳۲	ارکان استصحاب
۳۳۳	شرایط اجرای اصل استصحاب
۳۳۴	شک ساری (قاعده یقین)
۳۳۵	انواع شک در استصحاب
۳۳۵	شک در مقتضی
۳۳۶	شک در وجود رافع
۳۳۷	شک در رافعیّت موجود
۳۳۸	اقسام استصحاب
۳۳۹	استصحاب وجودی و استصحاب عدمی
۳۴۰	استصحاب حکمی و استصحاب موضوعی
۳۴۱	استصحاب حکم شرعی و استصحاب حکم عقلی
۳۴۲	استصحاب حکم تکلیفی و استصحاب حکم وضعی
۳۴۲	استصحاب جزئی و استصحاب کلی
۳۴۳	اقسام استصحاب کلی
۳۴۳	استصحاب کلی قسم اول
۳۴۴	استصحاب کلی قسم دوم
۳۴۵	استصحاب کلی قسم سوم
۳۴۵	ادله حجّیت استصحاب
۳۴۶	«یقین وجدانی» و «یقین تعبّدی»
۳۴۶	«شک منطقی» و «ظنّ غیر معتبر»
۳۴۷	اصل مُثبت
۳۴۸	استصحاب قهقرایی
۳۴۹	استصحاب زمان و زمانیات
۳۵۰	استصحاب عدم حادث
۳۵۰	اصل تأخّر حادث
۳۵۱	فایده اصل تأخّر حادث
۳۵۲	شک در حدوث قاطع صلاة
۳۵۲	شک در قاطعیّت چیزی برای صلاة
۳۵۲	اجرای استصحاب توسط عامی (مقلّد)
۳۵۳	اصل عدم
۳۵۳	تفاوت «اصل غَدَم» و «استصحاب غَدَمی»

۳۵۴	فصل ششم: تعارض ادله و اصول
۳۵۴	تعارض قاعدة ید و اصل استصحاب
۳۵۵	حکم تعارض قاعدة ید و اصل استصحاب
۳۵۶	تعارض قاعدة فراغ و تجاوز و اصل استصحاب
۳۵۶	حکم تعارض قاعدة فراغ و تجاوز و اصل استصحاب
۳۵۸	تعارض قاعدة صحت و اصل استصحاب
۳۵۸	حکم تعارض قاعدة صحت و اصل استصحاب
۳۶۰	تعارض قاعدة قرعه و اصل استصحاب
۳۶۰	حکم تعارض قاعدة قرعه و اصل استصحاب
۳۶۱	تعارض اصل استصحاب و اصل برائت
۳۶۱	تعارض اصل استصحاب و اصل احتیاط
۳۶۲	تعارض اصل استصحاب و اصل تخییر
۳۶۳	تعارض استصحاب سببی و استصحاب مستببی
۳۶۴	نحوه تشخیص «استصحاب سببی» از «استصحاب مستببی»

بخش پنجم: تعارض و تراحم

۳۶۶	تعارض
۳۶۷	تراحم
۳۶۸	اقسام رابطه دو دلیل متعارض
۳۷۱	تأویل متعارضین
۳۷۲	اقسام جمع
۳۷۳	مُرجّحات
۳۷۴	مُرجّحات منصوص
۳۷۵	مُرجّحات غیر منصوص
۳۷۶	تقسیم بندی مُرجّحات منصوص
۳۷۶	آیا بین مُرجّحات، ترتیب وجود دارد؟
۳۷۷	لزوم فُحص (جست‌وجو) از انواع مُرجّح، قبل از عمل به تخییر
۳۷۷	تخییر برای مُجتهد و مُقلّد
۳۷۸	سقوط قول لغوی و رجالی در صورت تعادل (تکافو)

۳۷۹.....	موضوعیت و طریقت.....
۳۸۰.....	ترتیب.....
۳۸۱.....	بررسی چند اصطلاح.....
۳۸۱.....	ورود.....
۳۸۲.....	تخصّص.....
۳۸۳.....	تخصیص و حکومت.....
۳۸۷.....	حکومت توسعه‌ای و حکومت تضییقی.....

بخش ششم: اجتهاد و تقلید

۳۹۰.....	اجتهاد.....
۳۹۰.....	مجتهد و مقلّد.....
۳۹۰.....	اقسام اجتهاد.....
۳۹۰.....	اجتهاد مشروع.....
۳۹۰.....	اجتهاد ممنوع.....
۳۹۱.....	اقسام اجتهاد مشروع.....
۳۹۱.....	اجتهاد تجزّی.....
۳۹۱.....	اجتهاد مطلق.....
۳۹۱.....	تقلید مجتهد از مجتهد.....
۳۹۱.....	حکومت و قضاوت.....
۳۹۲.....	تخطئه و تصویب.....
۳۹۳.....	تقلید.....
۳۹۳.....	ادلّه جواز تقلید.....
۳۹۴.....	تقلید در «اصول دین» و «فروع دین».....
۳۹۴.....	تقلید از أعلم.....
۳۹۴.....	دلایل عدم وجوب تقلید از أعلم.....
۳۹۴.....	دلایل وجوب تقلید از أعلم.....
۳۹۵.....	تقلید از میّت.....
۳۹۵.....	اقسام تقلید از میّت.....
۳۹۵.....	تقلید ابتدایی.....
۳۹۵.....	تقلید استمراری.....
۳۹۵.....	حکم تقلید ابتدایی و استمراری از مجتهد میّت.....

بخش هفتم: بررسی برخی از ادله استنباط احکام

- ۳۹۷..... قیاس
- ۳۹۹..... اقسام قیاس
- ۳۹۹..... قیاس منصوص العله
- ۴۰۰..... قیاس مستنبط العله
- ۴۰۱..... حجت قیاس منصوص العله و مستنبط العله
- ۴۰۲..... استحسان
- ۴۰۲..... حجت استحسان
- ۴۰۳..... إستصلاح (مصالح مؤمنه)
- ۴۰۴..... حجت إستصلاح (مصالح مؤمنه)
- ۴۰۴..... مهم ترین دلیل کسانی که مصالح مؤمنه را حجت می دانند
- ۴۰۴..... مهم ترین دلیل کسانی که مصالح مؤمنه را حجت نمی دانند
- ۴۰۵..... احکام غیر منسوخ ادیان قبل از اسلام
- ۴۰۵..... مذهب صحابی (فتوای صحابه پیامبر)
- ۴۰۶..... کتاب نامه